

dr hab. prof. UR Beata Szluz

Uniwersytet Rzeszowski

Instytut Socjologii

Zakład Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej

Recenzja książki

Iga Jaraczewska, Izabela Krasiejko (red.)

Dialog Motywujący w praktyce. Motywowanie do zmiany w pracy socjalnej i terapii

Występowanie czy pojawianie się problemów społecznych wiąże się z ciągłym poszukiwaniem nowych form i metod pracy, tworzeniem efektywniejszych rozwiązań, opartych na wnikliwej analizie literatury naukowej, badaniach, jak również ich zastosowaniem przez praktyków, niejednokrotnie objętych superwizją przez twórców czy też doświadczonych realizatorów. Wśród najnowszych przykładów koncepcji, wykorzystujących, nawiązujących i opartych o idee empowerment, można wymienić m.in.: podejście skoncentrowane na rozwiązaniach, psychologię pozytywną, zarządzanie zasobami przypadku, model zatrudnienia wspieranego, podejście oparte na budowaniu i rozwoju społeczności. Ponadto należy zwrócić uwagę na konferencję grupy rodzinnej oraz dialog motywujący.

Ostatni z wymienionych stał się centrum zainteresowania publikacji, która została zatytułowana *Dialog Motywujący w praktyce. Motywowanie do zmiany w pracy socjalnej i terapii*. Czytając tę pracę nasuwa się wyraźna sugestia dla Redaktorów, aby uzupełnić tytuł, który precyzyjnie odzwierciedli jej bogatą zawartość. Proponuję zatem następujące sformułowanie – *Dialog Motywujący w teorii i praktyce. Motywowanie do zmiany w pracy socjalnej i terapii*. Opracowanie jest bowiem pewnym przykładem dobrego osadzenia rozwiązań praktycznych na wypracowanych założeniach teoretycznych Dialogu Motywującego.

Redaktorzy – Iga Jaraczewska i Izabela Krasiejko – podkreślili, iż skoncentrowali się na nowej – metodzie (czy raczej koncepcji i wybranych metodach?; sugeruję przemyślenie i uściślenie pojęć w książce) – wyzwalania i wzmacniania motywacji, która jest stosowana w pracy z osobami mało zmotywowanymi, a tym samym wysunęli wyraźny argument

uzasadniający wydanie książki. W dziedzinie pomocy społecznej wciąż bowiem poszukiwane są takie propozycje m.in. strategii, metod czy form pracy, które mają na celu wyzwolenie motywacji klienta, który jest postrzegany, jako podmiot zmiany. Wiąże się to z jego aktywizowaniem w zakresie występujących trudności i ma prowadzić do jego uniezależnienia od pomocy społecznej. Nowe propozycje są w ostatnich latach wciąż poszukiwane, doskonałe i stopniowo wdrażane w pracy socjalnej, poradnictwie, jak również terapii. Celem książki jest prezentacja Dialogu Motywującego i jego zastosowania w pracy z trudnym klientem, ponieważ – co podkreślono we Wstępie – brakuje na rynku wydawniczym publikacji, które ukazują zastosowanie metody w oparciu o naukowe dowody. Rysuje się zatem krąg osób zainteresowanych książką, wśród których należy wymienić przede wszystkim: pracowników socjalnych, socjologów, pedagogów oraz psychologów.

Opracowanie stwarza możliwość zapoznania się z założeniami pracy nad motywacją klienta, poznania faz procesu motywującego oraz zarysu budowania motywacji do zmiany, wzmocnienia postanowienia zmian. Ukazano metody pracy z klientem mało zmotywowanym, jak również propozycja zastosowania ich w praktyce. Mając na uwadze wspomniane aspekty praktyczne zobrazowano przeszkody i te czynniki, które wspomagają wprowadzanie zmian.

Książka składa się z dziesięciu rozdziałów. W pierwszym z nich – *Główne idee, inspiracje i założenia Dialogu Motywującego* – Iga Jaraczewska nakreśliła główne założenia Dialogu Motywującego. Autorka, jako teoretyk i długoletni praktyk, zaprezentowała kluczowe pojęcia metody, czynniki, które są istotne i mają wpływ na zmianę, jak również proces i utrudnienia w realizacji Dialogu Motywującego, zasady motywowania i metody pracy. Sugeruję Autorce zrezygnowanie ze stosowania zapisów, w których posługuje się liczbą mnogą, np. s. 31 „na czym nam zależy...”, może lepiej będzie „na czym zależy pracownikom socjalnym czy terapeutom”. Jeśli zostało przyjęte na początku publikacji, że będzie stosowany skrót DM, to warto zastosować taki zapis w dalszej części książki, aby zachować konsekwencję. W tytule podrozdziału drugiego należy uzupełnić: Podstawy teoretyczne – czego? Warto zwrócić uwagę na literówki i powtórzenia w tekście, a także w bibliografii (szczególnie zapis tytułów czasopism wg nowych zasad pisowni oraz poprawny zapis ustaw – także zgodny ze wspomnianymi zasadami, tj. DzU 2004, nr 64, poz. 593). Artykuł jest bardzo interesujący, bogaty w treści i jest doskonałym wprowadzeniem do dalszych zawartych w pracy analiz i interpretacji. Sugeruję, aby Autorka podjęła trud napisania autorskiej monografii w oparciu o znaną jej teorię i praktykę, którą nabyła w pracy z klientami w Polsce i Wielkiej Brytanii.

Drugi rozdział nosi tytuł *Transteoretyczny Model Zmiany – towarzysz Dialogu Motywującego*. Magdalena Poleć zdefiniowała pojęcie transteoretyczny, ukazała kolejne fazy zmiany wraz z przykładami odnoszącymi się do praktyki oraz procesy zmiany. Sugeruję Autorce stosowanie formy bezosobowej, przeniesienie do odsyłacza dolnego fragmentu opisującego narzędzie w formie kół ilustrujące fazy zmiany, ponieważ ta treść nie odnosi się do głównego tekstu. Proponuję Redaktorom, aby narzędzie zamieścić w Aneksie, umożliwić tym samym skorzystanie z niego praktykom (możliwość wycięcia kół). Sugeruję dokonanie korekty bibliografii i w tekście (literówki, błędy interpunkcyjne). Tekst jest interesujący i dobrze wprowadza Czytelnika do kolejnej części książki. Postuluję pominięcie nienaturalnego łączenia ze sobą rozdziałów książki poprzez kończenie ich przywołaniem tematyki kolejnego rozdziału. Układ treści jest logiczny, zatem jest to zbędny zabieg autorski czy redakcyjny.

Marta Lizis-Młodożeniec napisała rozdział *Wybrane metody Dialogu Motywującego do zastosowania w pracy socjalnej*. Ukazała cztery metody, które zdaniem Autorki są niezbędne podczas budowania kontaktu z klientem i odkrywania ambiwalencji. Kolejne mają na celu zbudowanie planu działania. Ciekawym zabiegiem Autorki jest oparcie wspomnianej prezentacji na doświadczeniach i historii jednej z klientek pracownika socjalnego. Sugeruję Autorce stosowanie skrótu DM, który został wyjaśniony i zamieszczony w początkowej części publikacji, zatem objaśnianie go w trzecim rozdziale jest zbędne. Należy dokonać korekty bibliografii i odsyłaczy dolnych. Tekst jest interesujący i właściwie oddaje specyfikę metod, może jednak warto rozszerzyć część teoretyczną, aby doprecyzować i wzbogacić podjęte rozważania.

Czwarty rozdział został zatytułowany *Elementy Dialogu Motywującego w metodycznym działaniu pracowników socjalnych*. Izabela Krasiejko podjęła rozważania mające na celu ukazanie realizacji celów i zadań pracy socjalnej poprzez Dialog Motywujący. Dokonała zestawienia w tabeli wspomnianych zadań i celów oraz odniosła je do celów i założeń Dialogu Motywującego. W swoich rozważaniach odwołała się do zbierania i interpretowania danych przez pracowników socjalnych, przytoczyła ciekawe przykłady z praktyki. Opisała trzy style komunikacji w informowaniu i poradnictwie socjalnym. Sugeruję dokonanie uporządkowania określeń: koncepcja, strategia, metoda, które zastosowane zostały w niniejszym wywodzie, dokonanie korekty tekstu oraz bibliografii. Podczas czytania treści dostrzegana jest erudycja Autorki, dobre przygotowanie merytoryczne i metodyczne w zakresie podjętej problematyki.

Dialog Motywujący w kontekście systemowej pracy z rodziną jest tematem rozdziału piątego, którego Autorkami są Beata Klich i Joanna Rutkowska. Tekst rozpoczęto wyjaśnieniem określenia systemowe postrzeganie rodziny. Autorki ukazały wybraną z literatury klasyfikację faz cyklu życia rodziny wg E. Duvall. Może warto sięgnąć do nowszych polskich pozycji, np. T. Szlendaka z zakresu socjologii rodziny, co może być dobrym uzupełnieniem tej części tekstu. Dokonana została prezentacja zastosowania Dialogu Motywującego, pomocy rodzinie w oparciu o jej systemowe rozumienie oraz zasad pracy z dziećmi. Znajdujemy w tym rozdziale również przykłady rozwiązań zastosowanych w praktyce. Tekst wymaga korekty polonistycznej (edytorskiej). Sugeruję korektę bibliografii, szczególnie zapisów regulacji prawnych zgodnie z obowiązującymi zasadami pisowni.

Szósty rozdział książki został przygotowany przez Annę Derwich i nosi tytuł *Dialog Motywujący w pracy z młodzieżą*. Stanowi kontynuację przemyśleń podjętych w poprzedniej części, lecz ukierunkowanych na innego klienta. Autorka konsekwentnie zilustrowała swój wywód praktycznymi przykładami, które doskonale dopełniają zaprezentowaną teorię. A. Derwich podkreśliła aspekt powstrzymywania odruchu naprawiania, zrozumienia motywacji, słuchania i wzmacniania klienta. W tekście zastosowała ciekawe schematy, które ilustrują zaprezentowaną propozycję. Sugeruję dokonanie zmiany w zapisie z liczby mnogiej na zapis w formie bezosobowej, dokonanie korekty bibliografii. Artykuł jest przemyślany i oparty na doświadczeniach praktycznych Autorki.

Kolejny tekst – *Dialog Motywujący w asystenturze rodziny* – został napisany przez Izabelę Krasiejko. Autorka przedstawiła analizę regulacji prawnych w odniesieniu do asystentury rodziny, ukazała możliwości zastosowania Dialogu Motywującego w pracy terapeutycznej z rodziną, nawiązała do własnych badań (sugeruję rozszerzenie, doprecyzowanie treści z zakresu metodologii badań zastosowanych przez Autorkę). Interesująca jest propozycja metodyczna, tzw. arkusz wyrażania decyzji, zaproponowana przez I. Krasiejko, którą przygotowała w przejrzysty sposób, umożliwiającą zastosowanie w praktyce Czytelnikowi książki. Swoje rozważania, podobnie, jak Autorzy poprzednich tekstów, doskonale zilustrowała przykładami. Z dużą swobodą, jako naukowiec i praktyk, zaprezentowała dobrze przemyślane i ważne współcześnie treści. Sugeruję korektę tekstu, nadanie numeru tabelom, co pozwoli na uporządkowanie zawartości, a także zastosowanie zapisu w formie bezosobowej.

Beata Kita i Anna Repelewicz-Iwaniuk zaprezentowały *Standard świadczenia pracy asystenta rodziny w m.st. Warszawie – jako przykład zastosowania Dialogu Motywującego w pracy z rodzinami z wieloma problemami*. Rozdział jest swoistą prezentacją świadczenia asysty rodzinnej w Warszawie. Autorki ukazały możliwości realizacji czy zastosowania Dialogu Motywującego w praktyce. Swoje rozważania odniosły do obowiązujących regulacji prawnych w Polsce. Tekst obrazuje i przybliża Czytelnikowi pracę asystenta rodziny, w której zastosowany jest Dialog Motywujący. Sugeruję korektę tekstu i bibliografii. Korzystne będzie ujednolicenie tabel, schematów w opracowaniu, ponieważ umożliwi czy ułatwi odbiór książki, jako pewnej całości.

Dwa teksty (rozd. 7 i rozdz. 8) dobrze się wzajemnie uzupełniają treściowo. Zastanawiam się czy rozdz. 9 lepiej umieścić przed rozdz. 7 (zmienić kolejność), co pozwoliłoby na zintegrowanie treści i uwypuklenie asystentury rodziny. Decyzję pozostawiam Redaktorom, warto jednak ten kontekst przemyśleć. W dolnym odsyłaczu należy poinformować Czytelników, iż ze względu na ochronę danych osobowych imiona osób wskazane w tekście zostały zmienione (uwaga do całej książki).

Rozdział dziewiąty, którego Autorkami są Iga Jaraczewska i Izabela Krasiejko, nosi tytuł *Dialog Motywujący w pracy z osobami z problemem uzależnień*. Autorki skoncentrowały się na motywacji klienta, co stało się jakby pewnym wstępem do rozważań dotyczących Dialogu Motywującego w pracy z osobą uzależnioną. Poprawnie zestawily w tabeli strategie motywujące w odniesieniu do faz zmiany w pracy z osobą uzależnioną (uwaga: osobą nadużywającą – czego? – należy doprecyzować). Całość wzbogacona została przykładami rozmów motywujących oraz komentarzami Auterek. Sugeruję ujednolicenie zapisów w bibliografii i dokonanie korekty zapisu tekstu, jak również uzupełnienie i korektę spisu treści (uwaga skierowana do Redaktorów).

Rozdział ostatni, dziesiąty opracował Brad McKenzie, nosi tytuł *System stwarzania nowych możliwości w placówkach opieki społecznej skoncentrowany na pomocy dzieciom i ich rodzinom – badania przeprowadzone w Kanadzie* (uwaga: opieki czy pomocy społecznej – w tytule i tekście zastosowano różne określenia; sugeruję, aby to przeanalizować w kontekście zastosowania pojęć w Kanadzie i ujednolicić). Rozdział kończy książkę, a jego treść stanowi przykład rozważań obrazujących dokonywane zmiany organizacyjne w kanadyjskim systemie pomocy dzieciom i ich rodzinom, jak również ukazuje stosowane modele, które mogą być

propozycją do przemysleń i zastosowania w innych krajach. Podobnie, jak w poprzednich rozdziałach sugeruję dokonanie korekty tekstu i zestawionych pozycji w bibliografii.

Książka jest interesującą i jednocześnie pierwszą książką polskich Autorów na temat Dialogu Motywującego. Stanowi propozycję dla osób podejmujących działania w dziedzinie pomocy społecznej. Przybliży Czytelnikowi zajmujący i jednocześnie ważny temat dotyczący nowoczesnego modelu świadczenia pomocy człowiekowi. Przedstawione w publikacji zagadnienia zostały ukazane zarówno w ujęciu teoretycznym, jak również praktycznym, co umożliwi ich zastosowanie. Publikacja jest skierowana i niezbędna dla pracowników socjalnych, socjologów, pedagogów, psychologów, a także polityków społecznych. Autorzy – przyjmując jako motto rozważań hasło *Warto zmieniać* – włączają się do ogólnopolskiej dyskusji teoretyków, badaczy i praktyków na temat pracy z rodziną, jak również asystentury rodziny, jako istotnych wyzwań i zadań stojących przed pracownikami służb społecznych.

W konkluzji pragnę podkreślić, iż książkę należy opublikować, a jej treści powinny być udostępnione szerszemu gronu odbiorców. Sądzę, że spotka się z dużym zainteresowaniem pracowników służb społecznych. Stanowi głos w dyskusji nad nowymi rozwiązaniami oraz propozycjami, które znajdują swoje zastosowanie w pracy z rodziną i prowadzeniu jej od bezradności ku samodzielności.